

С.О.Сорока

доцент кафедри кримінального права і процесу
Навчально-наукового інституту права, психології та інноваційної освіти
НУ «Львівська політехніка»
кандидат юридичних наук, доцент

Катерина Гось
студентка групи ПВ-110

АКТУАЛЬНІСТЬ ЗАПРОВАДЖЕННЯ СУДОВОГО ПРЕЦЕДЕНТУ В СИСТЕМІ УКРАЇНСЬКОГО ПРАВА

Питання справедливості в умовах провадження діяльності суду в Україні незмінно залишається гострим та актуальним, тому з метою вдосконалення судової системи видається необхідним звернути увагу на правові процеси, які відбуваються в Європі.

Судовий прецедент в європейських країнах – це правова традиція, гарант захисту прав людини. Опираючись на приклад держав-членів ЄС можна стверджувати, що введення судового прецеденту в Україні забезпечить єдність судової практики і підвищить авторитет суду. Класичним прикладом судового прецеденту являється англосаксонська правова сім'я, проте прецедентне право має місце у романо-германській правовій системі, куди входить Україна. Наприклад, у Швейцарському цивільному кодексі вказано, що у разі прогалин у законодавстві, суддя повинен діяти так, ніби він сам є законодавцем [2, с. 274]. В Польщі фактично чимало рішень вищих судів діють аналогічно прецедентам. Прецедент у Польщі виконує три основні функції. Перш за все, він діє як інструмент для забезпечення ідентичності і правильного застосування закону. Окрім того, прецедент виступає інструментом заповнення прогалин у законодавстві, а також відіграє роль у коректуванні закону у випадках грубих помилок у законодавстві [4, с. 154]. Зважаючи на ці положення, запровадження в Україні судового прецеденту видається доцільним кроком, оскільки і в Польщі, і в Швейцарії він сприяє залагодженню прогалин у законодавстві і сприяє об'єктивності судових рішень.

Актуальність і необхідність впровадження судового прецеденту в судову практику України у свій час обґрунтовували різні вчені. Наприклад, Є. Шмаров вважає, що судовий прецедент вже існує в українській правовій системі: «Не зважаючи на те, що судового прецеденту як джерела процесуального права в Україні офіційно не існує, судді, приймаючи рішення зі складних справ, звертаються до раніше прийнятих рішень чи до роз'яснень судів вищих інстанцій. Тому стверджувати, що судовий прецедент не працює в Україні, було б неправильно. Проте часто з одного питання можна знайти протилежні рішення суддів, і в такому випадку такі рішення стають інструментом для обґрунтування «необхідної» позиції. Зрозуміло, що якщо суди будуть зобов'язані орієнтуватися на конкретну практику вищих судів, з цього буде користь тільки тоді, коли вищі суди прийматимуть всі свої рішення відповідно до єдиної позиції суду, а не через певні переконання»[5].

М. Козюбра запевняє, що прецедентне право має деякі перспективи, у випадку його запровадження у національну правову систему, але воно не посідатиме того місця серед джерел права, яке воно посідає в англосаксонській правовій сім'ї. Для цього необхідні суттєві зміни у системі права, насамперед незалежний суд і відповідна підготовка суддів, формування у них зумовлених вимогами часу правового світогляду і рівня правової культури, за яких їх правотворення служитиме на благо людини, її правам і свободам [1, с. 7].

На протигагу твердженню М. Козюбри виступає А. Мельник, який у праці «Судовий прецедент як джерело процесуального права» стверджує, що на сьогодні судовий прецедент як джерело права в Україні де-факто вже використовується. Підтвердженням його думки є те, що виходячи з положень всіх процесуальних кодексів, окрім Кримінального, підставою для касаційного перегляду рішення є неоднакове застосування судами одного і того ж положення закону. Саме це підтверджує існування і функціонування в Україні судового прецеденту та посилання на нього. Крім того, у судовій практиці судовий прецедент – це доказ своєї правої позиції під час вирішення тієї чи іншої справи, як от: роз'яснення та постанови пленумів та судів вищої інстанції, навіть роздруківки судових рішень, які стали доступними після впровадження єдиної системи судових рішень [3, с. 28].

На нашу думку, актуальність запровадження судового прецеденту в Україні можна охарактеризувати такими причинами. По-перше, як вже згадувалось вище, судовий прецедент допоможе гарантувати єдність судової практики. Цінність єдності судової практики полягає у тому, що вона забезпечує однакове застосування закону в аналогічних справах. Це в свою чергу

гарантує справедливе рішення суду, що викликає довіру учасників правовідносин. По-друге, судовий прецедент затверджує принципи незалежності, безсторонності і неупередженості суду, оскільки система прецедентного права робить суди прозорими і передбачуваними. По-третє, прецедент – засіб для заповнення прогалів у законодавстві, який застосовується як додаткове джерело права.

Дослідження вчених щодо введення прецедентного права в Україні підтверджує актуальність цієї ідеї. Опіраючись на їх думку, можна стверджувати, що суд в Україні вже бере до уваги практику прецеденту. Тому його офіційне закріплення і наступна імплементація позитивно вплине на правову систему і допоможе налагодити діяльність судової влади.

Отже, питання запровадження судового прецеденту в правову систему України піднімалося не одним вченим. Це свідчить про те, що Україна має звернути увагу на здобутки та досвід інших країн аби підвищити ефективність судової влади. Судовий прецедент – правове явище, яке успішно діє в країнах англосаксонського та романо-германського типу. Введення його в Україні позитивно вплине на функціонування судової гілки влади. Більш того, європейська інтеграція України вказує на те, що потрібно звернути увагу на процеси, що відбуваються в європейському праві.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Козюбра М.І. Тенденції розвитку джерел права України в контексті європейських право інтеграційних процесів / М.І. Козюбра // Наукові записки. Том 26, Юридичні науки / Національний університет «Києво-Могилянська академія». – К.: КМ Академія, 2004. – С. 3-9.
2. Марченко А.А. Історико-правовий екскурс генезису прецедентного права / А.А. Маарченко // Наука і правоохорона – № 3. – 2013. – С. 267 – 275.
3. Мельник А. С. Судовий прецедент як джерело процесуального права / А. С. Мельник // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. – № 8. – 2014. – С. 28 – 31 – Режим доступу до ресурсу: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Nvmgu_jur_2014_8_9.pdf
4. Чуприна Г. В. Судовий прецедент у правовій системі Польщі / Г. В. Чуприна // Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ. – 2005. – Вип. 29. – С. 151-155. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKhnuvs_2005_29_28.
5. Шмаров Є. Перспектива введення в Україні судового прецеденту як джерела права [Електронний ресурс] / Є. Шмаров // ТОВ «Юридичний світ». – 2006. – Режим доступу до ресурсу: <http://legalweekly.com.ua/index.php?id=16061&show=news&newsid=120594>

С.О.Сорока

доцент кафедри кримінального права і процесу
Навчально-наукового інституту права, психології та інноваційної освіти
НУ «Львівська політехніка»
кандидат юридичних наук, доцент

Софія Дацко

студентка групи ПВ-110
Навчально-наукового інституту права, психології та інноваційної освіти
НУ «Львівська політехніка»

АКТУАЛЬНІСТЬ ТА ЗМІСТ КОНСТИТУЦІЙНОЇ СКАРГИ В УКРАЇНІ

У процесі розвитку конституційного судочинства України ще декілька років тому виникали дискусії щодо запровадження інституту конституційної скарги. Тому можна вважати, що конституційна скарга є відносно новою формою звернення до Конституційного Суду України, яку було запроваджено у зв'язку із прийняттям змін до статті 55 Конституції України від 02.06.2016 [3].

Також положення про конституційну скаргу було включено до нової редакції Закону «Про Конституційний Суд України» від 13 липня 2017 року, яким було визначено введення на законодавчому рівні порядку реалізації права на конституційну скаргу.